

XÂY DỰNG PHƯƠNG PHÁP TỰ HỌC TRONG QUÁ TRÌNH GIẢNG DẠY MÔN HỌC CỜ VUA CHO SINH VIÊN ĐẠI HỌC HUẾ

**Nguyễn Thanh Bình, Nguyễn Văn Lợi,
Trần Hữu Nam, Cao Thái Ngọc***

ABSTRACT

Through synthesizing the theoretical basis and researching the current status of teaching and self-study methods for chess for Hue University students. The project builds self-study methods for Hue University students, in order to improve the self-study and self-research process for Hue University students. From there, we propose a number of learning methods that contribute to improving the quality of chess learning in particular and innovating training methods at the Faculty of Physical Education - Hue University in general.

Keywords: *Self-study; method; Teaching; Hue university.*

Received: 10/01/2024; **Accepted:** 12/02/2024; **Published:** 05/03/2024

1. Đặt vấn đề

Trong sự nghiệp phát triển nhanh chóng của công nghệ thông tin như hiện nay, người thầy không thể truyền tải hết mọi điều cho học trò, nên cách tốt nhất là dạy cho họ cách tự học, tự nghiên cứu để họ có thể tự mình tiếp thu được khối lượng kiến thức mới phục vụ cho công việc sau này. Như chúng ta đã biết chơi cờ không cần nhiều người, không đòi hỏi dụng cụ, sân bãi. Hình thức tập luyện phong phú đa dạng, có thể tự mình nghiên cứu tài liệu, sách báo, máy đánh cờ hoặc chơi trên vi tính tùy theo trình độ. Quá trình tự học hay chính là các giờ tự nghiên cứu giúp cho sinh viên có được những yêu cầu mà nhà sư phạm đề ra. Qua đó sinh viên phát triển được về khả năng tư duy, lôgic, giải những thế cờ từ dễ đến khó để luyện trí thông minh óc sáng tạo, biết nhìn nhận ra các vấn đề. Quá trình tự học cần phải tuân thủ một cách hợp lý và có kế hoạch thời gian tốt, qua đó sẽ giáo dục được những phẩm chất tốt đẹp của người học. Xuất phát từ những lý do nêu trên với mong muốn đóng góp công sức của mình vào việc nâng cao chất lượng giảng dạy môn cờ vua tại Khoa GDTC – Đại học Huế. Chúng tôi tiến hành nghiên cứu: “Xây dựng phương pháp tự học trong quá trình giảng dạy môn học Cờ vua cho sinh viên Đại học Huế”.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Cơ sở khoa học xây dựng phương pháp tự học cho sinh viên Đại học Huế

2.1.1. Cơ sở lý luận xây dựng phương pháp tự học cho sinh viên Đại học Huế

Quá trình tự học môn Cờ Vua rất phong phú và

đa dạng. Quá trình học tập này trong Cờ Vua là nhân tố quan trọng không thể thiếu được bởi vì Cờ Vua là môn thể thao trí tuệ đòi hỏi tư duy logic, sự tham khảo biết tổng hợp phân tích và nghiên cứu để có thể chơi cờ tốt hơn thì ngoài giờ học chính khóa đối với sinh viên cần có sự tự giác tích cực, cần củng cố những kỹ năng - kỹ xảo thông qua sự tiếp thu từ người giáo viên và tự nghiên cứu thông qua nhiệm vụ và yêu cầu mà nhà sư phạm đã đề ra theo các chủ đề cụ thể như: Nghiên cứu lý thuyết khai cuộc, chiến lược và chiến thuật trong Cờ Vua, tổng hợp những vấn đề mang tính chất lý luận..., nâng cao được khả năng tự nghiên cứu đó là một yêu cầu không thể thiếu được đối với sinh viên trong quá trình học tập và rèn luyện.

Căn cứ vào đặc điểm và ý nghĩa của việc tự học, bao gồm ý nghĩa của tự học; đặc điểm môn Cờ Vua trong việc tự học. Căn cứ vào những yếu tố ảnh hưởng tới quá trình tự học của sinh viên đại học, bao gồm các yếu tố chủ quan như tính tích cực học tập môn học GDTC và hoạt động tự học, tự nghiên cứu; Nhu cầu và động cơ học tập của sinh viên và các yếu tố khách quan ảnh hưởng tới hoạt động tự học, tự nghiên cứu của sinh viên đại học như: Sự quan tâm lãnh đạo của Đảng và Nhà nước và sự ủng hộ của Ban giám hiệu Nhà trường và các bộ phận chức năng; Hệ thống cơ sở vật chất và tài liệu tham khảo; Thư viện để tìm kiếm tài liệu; Thực trạng công tác tự học, tự nghiên cứu tại các trường đại học. Căn cứ vào đặc điểm tâm, sinh lý của sinh viên đại học bao gồm các đặc điểm tâm lý của sinh viên như: Sự thích

*ThS.Khoa Giáo dục Thể chất - Đại học Huế

nghi của sinh viên với cuộc sống và hoạt động mới; Sự phát triển về nhận thức, trí tuệ của sinh viên; Sự phát triển của động cơ học tập ở sinh viên; Đời sống xúc cảm, tình cảm của sinh viên và các đặc điểm sinh lý của sinh viên như: Hệ thần kinh, hệ vận động, hệ tuần hoàn, hệ hô hấp, hệ bài tiết, hệ tiêu hóa, hệ trao đổi chất và chuyển hóa năng lượng và đặc biệt là đặc điểm sinh viên Đại học Huế.

2.1.2. Cơ sở thực tiễn xây dựng phương pháp tự học cho sinh viên Đại học Huế

Song song với các cơ sở lý luận đã trình bày, trong quá trình xây dựng phương pháp tự học cho sinh viên Đại học Huế, đề tài còn tuân thủ các căn cứ thực tiễn sau:

Căn cứ kết quả nghiên cứu thực trạng các yếu tố đảm bảo tới công tác Giáo dục thể chất và hoạt động tự học môn Cờ Vua của sinh viên Đại học Huế;

Căn cứ vào kết quả nghiên cứu thực trạng các phương pháp giảng dạy môn Cờ Vua tại Khoa GDTC - Đại học Huế.

Căn cứ vào kết quả đánh giá thực trạng về kết quả học tập của sinh viên Đại học Huế

Căn cứ vào các yếu tố ảnh hưởng tới quá trình tự học của sinh viên Đại học Huế.

2.2. Xây dựng và cụ thể hoá phương pháp tự học trong quá trình giảng dạy môn học Cờ Vua cho sinh viên Đại học Huế

Để công tác tự học có hiệu quả thì việc xây dựng một chương trình học rất quan trọng. Từ đó đưa ra Phương pháp tự học cho sinh viên Đại học Huế đề tài xây dựng qua các nội dung chính sau. Kết quả được trình bày ở bảng 2.1.

Bảng 2.1. Nội dung chương trình tự học môn cờ vua cho sinh viên Đại học Huế

TT	Nội dung	Nội dung chính
1.	Tri thức cơ bản trong cờ vua (8 tiết)	<ul style="list-style-type: none"> - Giới thiệu môn học Cờ vua. - Giới thiệu các điều luật cơ bản trong Cờ vua - Hỏi và trả lời các câu hỏi liên quan đến Luật Cờ vua - Thi đấu ván cờ theo yêu cầu - Những tri thức cơ bản trong Cờ vua - Bài tập di chuyển cơ bản - Bài tập chiếu hết trong 1 nước. - Trang bị lý thuyết cơ bản về Tàn cuộc.
2	Giai đoạn của ván đấu (22 tiết)	<ul style="list-style-type: none"> - Phương pháp chiếu hết Vua bằng Vua + Hậu, Vua + Xe và Vua + 2 Tượng - Bài tập tàn cuộc chiếu hết đơn giản bằng Hậu, Xe, Tượng trong 2 nước đi. - Giới thiệu các điều luật cơ bản của Luật Cờ vua - Thực hành Các tình huống theo luật Cờ vua. - Trang bị lý thuyết cơ bản về Khai cuộc - Di chuyển được các khai cuộc cơ bản - Lý thuyết chơi trong 3 khai cuộc Italia, Phòng thủ Pháp và Khai cuộc Gambit Hậu. - Giải bài tập chiếu hết trong 2 nước - Thi đấu ván cờ theo yêu cầu

Từ bảng 2.1 cho thấy chương trình tự học của sinh viên Đại học Huế được xây dựng bao gồm 2 phần chính đó là những tri thức cơ bản trong cờ vua được thực hiện trong 8 tiết đầu của chương trình, nội dung đã trình bày cụ thể các nội dung cần thiết để sinh viên thực hiện chơi cờ. Nội dung thứ hai đó là Các giai đoạn của ván đấu, đây là nội dung quan trọng của ván cờ chính vì vậy chương trình được xây dựng trong 22 tiết để sinh viên tiếp cận và hình thành nên các kỹ năng chơi cờ tốt nhất.

2.2.1. Nội dung, cách thức áp dụng phương pháp tự học vào quá trình giảng dạy các tri thức cơ bản trong cờ vua

Đây là giai đoạn đầu tiên của quá trình giảng dạy Cờ Vua, ở giai đoạn này người học bắt đầu làm quen với bàn cờ, quân cờ và luật chơi. Do đó, việc hướng dẫn sinh viên tự học trong giai đoạn này rất cần thiết thông qua các nhiệm vụ chung của người dạy và người học:

Nội dung chính bao gồm: Giới thiệu môn học Cờ vua; Giới thiệu các điều luật cơ bản trong Cờ vua; Hỏi và trả lời các câu hỏi liên quan đến Luật Cờ vua; Thi đấu ván cờ theo yêu cầu; Những tri thức cơ bản trong Cờ vua; Bài tập di chuyển cơ bản; Bài tập chiếu hết trong 1 nước.

Nhiệm vụ của giáo viên: Chuẩn bị bài giảng; Nêu khái quát vấn đề về nội dung bài giảng; Lấy ví dụ cụ thể cho các nội dung được học; Phân tích, đưa câu hỏi thảo luận; Tổng kết nội dung bài giảng; Giao nhiệm vụ về nhà, hướng dẫn sinh viên nghiên cứu.

Nhiệm vụ của sinh viên: Đọc và nghiên cứu tài liệu; Suy nghĩ, thảo luận và đưa ra ý kiến nhận xét, đánh giá; Ghi chép nội dung những bài giảng trên lớp; Sử dụng các phần mềm tập luyện

Phương tiện giảng dạy: Bàn cờ, quân cờ; Sách giáo khoa: Giáo trình Cờ Vua, luật Cờ Vua; Tài liệu tham khảo.

2.2.2. Nội dung, cách thức áp dụng phương pháp tự học vào quá trình giảng dạy các giai đoạn của ván đấu

Giai đoạn ván đấu đóng vai trò quan trọng trong việc chơi cờ đối với sinh viên khi xác định được tầm quan trọng của từng giai đoạn để đưa ra các ý đồ chiến lược, chiến thuật phù hợp trong từng giai đoạn để giải quyết vấn đề hiệu quả nhất. Vậy để thực hiện nhiệm vụ này người học phải nắm những nhiệm vụ chính nào và cách học như thế nào?

Nội dung chính: Trang bị lý thuyết cơ bản về Tàn cuộc; Phương pháp chiếu hết Vua bằng Vua +

Hậu, Vua + Xe và Vua + 2 Tượng; Phương pháp chiếu hết Vua bằng Vua + Hậu, Vua + Xe và Vua + 2 Tượng; Bài tập tàn cuộc chiếu hết đơn giản bằng Hậu, Xe, Tượng trong 2 nước đi; Giới thiệu các điều luật cơ bản của Luật Cờ vua; Thực hành Các tình huống theo luật Cờ vua; Trang bị lý thuyết cơ bản về Khai cuộc; Di chuyển được các khai cuộc cơ bản; Lý thuyết chơi trong 3 khai cuộc Italia; Phòng thủ Pháp và Khai cuộc Gambit Hậu; Giải bài tập chiếu hết trong 2 nước; Thi đấu ván cờ theo yêu cầu

Nhiệm vụ của giáo viên: Chuẩn bị bài giảng; Nêu khái quát vấn đề về nội dung bài giảng; Lấy ví dụ cụ thể (của từng loại tàn cuộc, khai cuộc); Phân tích, đưa câu hỏi thảo luận; Tổng kết nội dung bài giảng; Giao nhiệm vụ về nhà, hướng dẫn sinh viên nghiên cứu

Nhiệm vụ của sinh viên: Đọc và nghiên cứu tài liệu; Suy nghĩ, thảo luận và đưa ra ý kiến nhận xét, đánh giá; Ghi chép nội dung những bài giảng trên lớp; Sử dụng các phần mềm tập luyện.

Phương tiện: Bàn cờ, quân cờ; Sách giáo khoa: Giáo trình Cờ Vua, luật Cờ Vua; Tài liệu tham khảo; Máy vi tính; Phần mềm cờ vua hỗ trợ giảng dạy.

2.3. Đánh giá của giảng viên về nội dung chương trình tự học môn Cờ vua cho sinh viên Đại học Huế

Bảng 2.2. Kết quả phỏng vấn về nội dung phương pháp đã xây dựng cho từng nội dung chương trình môn học (n = 30)

TT	Các Nội dung	Rất phù hợp		Phù hợp		Không phù hợp	
		n	%	N	%	n	%
1	Nội dung giảng dạy và các tri thức cơ bản trong cờ vua:						
	Mức độ phù hợp của phương pháp	26	86,67	1	3,33	1	3,33
	Về nhiệm vụ của giáo viên	25	83,33	5	16,67	0	0
	Về nhiệm vụ của sinh viên	27	90	2	6,67	1	3,33
	Về phương tiện giảng dạy	23	76,67	4	13,33	3	10
2	Nội dung giảng dạy các giai đoạn của ván đấu						
	Mức độ phù hợp của phương pháp	27	90	1	3,33	2	6,67
	Về nhiệm vụ của giáo viên	26	86,67	2	6,67	1	3,33
	Về nhiệm vụ của sinh viên	24	80	5	16,67	1	3,33
	Về phương tiện giảng dạy	25	83,33	3	10	2	6,67

Từ bảng 2.2 cho thấy, hầu hết các giảng viên đánh giá về chương trình tự học rất phù hợp cao cụ thể ở nội dung Những tri thức cơ bản trong Cờ Vua rất phù hợp chiếm 83,33% đến 90% còn 3,33% đến 16,67 là phù hợp. Còn nội dung Các giai đoạn của ván đấu thì rất phù hợp là 80% đến 90% còn 3,33% đến 16,67% là phù hợp. Còn mức độ không phù hợp ở cả 2 nội dung thì rất ít người lựa chọn. Điều đó cho thấy hiệu quả của chương trình đưa ra.

2.4. Tiến trình hướng dẫn quá trình tự học cho sinh viên Đại học Huế

Bảng 2.3. Tiến trình phân bổ các nội dung tự học học phân Cờ Vua (thời gian 30 tiết)

Nội dung giảng dạy	Giáo án														
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
I. Những tri thức cơ bản trong Cờ vua															
1.1. Giới thiệu môn học Cờ vua, Luật Cờ vua	+	+													
1.2. Tri thức cơ bản trong Cờ Vua			+	+											
II. Kiến thức cơ bản ván đấu Cờ vua															
2.1. Giai đoạn Tàn cuộc						+	+	+	+	+					
2.2. Giai đoạn Khai cuộc										+	+	+	+	+	+
Hướng dẫn trực tuyến					+					+					+

Từ bảng 2.3 cho thấy việc tự học của sinh viên được thiết kế một cách cụ thể hơn theo từng giai đoạn để sinh viên dễ nắm bắt hơn thay vì việc đưa tài liệu cho sinh viên và sinh viên tự nghiên cứu và không theo một trật tự nào cả. Ngoài ra trong chương trình tự học giảng viên còn có các buổi kết nối trực tuyến với sinh viên để hướng dẫn sinh viên tự học dễ dàng hơn và đây là kênh để thảo luận các vấn đề của sinh viên cùng với giảng viên trong việc lĩnh hội các kiến thức về môn Cờ Vua.

3. Kết luận

Quá trình nghiên cứu của đề tài đã xác định được phương pháp tự học trong quá trình giảng dạy môn học Cờ Vua là việc sử dụng kết hợp của các phương pháp giảng dạy thuyết trình, trực quan, mô phỏng thực tiễn với xu hướng ra các bài tập và định hướng cho sinh viên cách thức thực hiện ở một số giờ tự học dưới sự quản lý gián tiếp của giảng viên, lấy người học làm trung tâm, đồng thời để ứng dụng phương pháp này cần thiết phải sử dụng các phương tiện dạy học cơ bản và hiện đại. Kết quả nghiên cứu của đề tài đã được cụ thể hoá bằng phương pháp tự học trong quá trình giảng dạy và truyền đạt các nội dung của môn học Cờ Vua cho sinh viên Đại học Huế.

Tài liệu tham khảo

1. Brôsstein D.I “Tự học chơi cờ vua” NXB Thể dục thể thao, Matxacova.
2. Vũ Ngọc Hải, Trần Khánh Đức (2003), Hệ thống giáo dục hiện đại trong những năm đầu thế kỷ 21 - Việt Nam và thế giới, NXB Giáo dục, Hà Nội.
3. Vũ Ngọc Hải (2003), “Đổi mới giáo dục và đào tạo ở nước ta trong những năm đầu thế kỷ 21”, Tạp chí Phát triển giáo dục.
4. Trần Bá Hoành (2003), Dạy học lấy người học làm trung tâm nguồn gốc, bản chất, đặc điểm, Tạp chí Thông tin khoa học giáo dục, số 96/2003, tr 1.